

Սիօնի վերջին տետրակը դեռ մամլոյ տակ չգրած Աղէքսանդրիա յէն հասած լուրերն ստիպեցին ըղ-մեղ եկած նամակներն հրատարակել Ահաւասիկ երկու նամակները կը դը-նեմք, որոց մին Յակովբեան թագաւորի գրածն է, միւսը նոյն ինքն Սանուցս Եգիպտոսի մէջ կտրուածոց վերակա-ցու Արժ. Ատուածատուր վարդա-պետին :

Արժ. Ատուածատուր Սարգա-պետին նամակին օրինակը :

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՍՐԲԱՋԱՆ ՀԱՅՐ

Այս անգամ Աղէքսանդրիա սա-տահած դէպքերը ձեզ դարձեալ ծա-նուցանելու պարտք կը համարիմ, որ պէս զի աստի սուտ ու սխալ բար-դեալ զրպարտութեամբ գրուածնե-րուն հաւատք չընծայէք: Աղէքսան-դրիա Փարիս Հանրմը չմեռնելէն յառաջ իւր ստացուածքը կտակաւ կ'աւանդէ իւր ժառանգաց եւ այլ տեղեր, և տանը մէջ գտնուած բոլոր մօպիլեայն նը Երուսաղէմի կը կտակէ, իւր կտակահատարը կը նշանակէ կտա-կագրով Տէր Գառարեան Ս. Յակոբ աղայն : Այս անձն այս օրերս մեզի նամակաւ լուր կուտայ որ Երուսա-ղէմի յատկացեալ մասը ձեզ տրուե-լու համար Աղէքսանդրիա գայք, գալէն վերջը գնացինք իւր տունը որ Փարիս հանրմին է, ուր տեղ կար. քանի մի կնքուած սենեակներ, յիշեալ Յա-կոբ աղայն բաց ի մեզմէ կանչեր էր նաեւ քանի մի անձինք տաճն և հինգ հոգիի չափ հայ, յոյն, ֆրանգ և ըս-պանիայի մեծ թարգմանը, ասոնց ներկայութեան հրատարակեց որ ես հանգուցեալ Փարիս հանրմին կը

տակահատարը ըլլալուս, ձեր ներկա-յութեան այս դռները պիտի բա-նամ եւ մէջը եղածները պիտի գը-րեմ, միայն դուք տեսածնուդ վկայ ըլլանուդ համար ստորագրու թինիդ սա տեղս գրէք, ստորագրեցինք բո-լորս ալ, մեր գտնուելն ալ Երուսա-ղէմի բաժին ըլլալուն կտակին մէջ գտնուեցանք, բայց գործադիրը դար-ձեալ Յակոբ աղայն :

Այս գործողութիւն վերջը դարձանք Աղէքսանդրիա, Եգիպտոսը որ արդէն իմացեր էր, մեզմէ ալ լսեց, շատ մի բարկացաւ և էվէլ պոկաւ խօսեցաւ մեր այն տեղ գտնուելուն համար ձե-ցինք վար իջանք. սենեակը եկայ ձեր Սրբազնութեան նամակ մի գրեցի եղելութիւնն իմացնելու համար, նամակը ջանթան դրի գոցեցի, ահա թագաւորը և Գէորգ Երուսա-ղէմի սենեակէս ներս մտան, սկսեցին հայ-հոյեւ ու պոռալ, շատ չոտեւեց եպիս-կոպոսն ալ եկաւ իւր պարագայիւք Յակովբեան Կարապետն ալ եկաւ, ե-ղան ընդ ամէնը 12 հոգի բաց ի ծա-ռանրէն, Եգիպտոսը կը հայհոյէ կը զարնէ. թագաւորը մէկ կողմէն ոչ օրէնք մնաց, ոչ մեռել, ոչ կենդանի, ոչ վանք, ոչ սրատրիարք ոչ միաբան բսրոր իրար խառնեցին, ականջ չսած սարսափելի հոյհոյութիւններ, և սպառ-նալիքներ, միշտ և ինձի Այդ օղլու խրկելու, ոմանք կը պոռան «սպաննե-ցէք», ոմանք «ձեռքերը ոտքերը կտրե-ցէք», ոմանք «աչքերը հանեցէք այս աւաղակ լէֆթերին» և այլ գարշելի և անլսելի խօսքեր որ գրեւ և լսել անգամ մարգուս զարհուրանք կ'ըրէ: Յակովբեան կարապետը երկու ձեռք վիզս բռներ կըսմէ խղիւղու մտքովս-սը աթոռքաւեր գլխուս պիտի իջնայ-մէկալը վրաս ինկեր է հրէի պէս կը մշտէ. Եգիպտոսը իւր եղբորը հետ

զիս ստանեալու կը ջանայ, ջանթաս բռնի ձեռքէս քաշեցին առին, բացին մէջը եղած ձեռք Սրբազնութեանը դուրած նամակս առին և ուրիշ ինչ որ կար ամենն ալ ձեռքէ ձեռք ցրուեցին, դարձեալ սկսան ՎՋ հոգի հայհոյելով աղաղակել ՚ի խաչ հան դդա, սպաննեք և հոս թաղենք, այս խօսքերով դարձեալ գրոհ տուին վրաս, այլ չեմ գիտեր որ այն միջոցին ինչ աստիճանի և ինչ վիճակի մէջ էի: Յակոբեան Վարսպետը դանակը քաշեր վրաս կը լի գէր, այնքան տեսայ որ ձեռքէն բլուներ են, այլ վերջը ինչ ըլլալ չեմ գիտեր, մինչեւ որ վրաս ջուր թափելով աչքերս բացի որ զիս պաշարեր կանգնեցին են, ոմանք կ'ըսեն թէ մեռաւ բաւական է, եպիսկոպոսը եւ իւր եղբայրը կը կանչուտէին թէ ոչ տակաւին կենդանի է, այս կենդանի մնալ արժանի չէ, որովհետեւ կնիքները այս բացեր է ըսելով կը զորպարտեն, քանի որ բացողը ես չեմ, միայն տեսայ, այլ որին կը հասկըցնես. բերան բանալու հրաման չկայ եպիսկոպոսը հրաման կ'ընէ իւր եղբորը, որ ձեռքովը բերանս գոցէ որպէս զի չխօսիմ, թէ որ խօսելու չխօսելու կարողութիւն ունենալս կրնայք երեւակայել: Եպիսկոպոս Յակոբեանց հետ կ'աղաղակէ շուտ Վահրէ եղած կարուածները գրաւեցէք, եւ սենեակը կնքեցէք, անմիջապէս հեռագրեցին գիշերը ժամ վեց սենեակս կնքեցին, ցարդ կնքած է, կարուածները ինչ աստիճանի մնաց չեմ գիտեր, մերկացին մինչեւ վարտիկս նայեցան, որպէս թէ բան գողցած եմ, այլ չարութիւն չմնաց որ չըրին չորս պատին մէջ, հաղար փառք որ կենդանի մնացի, մէկն ալ նայիս որ եպիսկոպոսը չորս հատ սկերպերի ձեռքերը հաստ փայտերով սենեակիս

դուռը կայնեցուցին, և կը պատուիրեն անոնց Վրաբացի լեղուաւ, այսպէս, «այս մարդը այս տեղ բանդն է թէ որ դուրս ելլայ, առանց մէկու մը հարցնելու զարկէք գլխուն սպաննեցէք մի վախնաք ամենեւին, Վաթրիքին հրամանը այսպէս է՝ շատ մի աղաչէ՛ն վերջը, հազիւ թէ հանեցին պատուհաններուն առջեւը կայնեցուցին և իրենց չափու շն ալ դրան առջեւ, սենեակիս մէջը եղած գրիչ կաղամբորը առին, պատուիրեցին որ ոչ իմ քովս մարդ պիտի գայ եւ ոչ ուրիշ մի հետս պիտի խօսի. թողին զիս կիսամահ և դնացին, ով սարսափելի գիշեր, լուսցաւ, բայց ինչ կերպով, թերեւս աչքիս արտասուքը սենեկիս յատակը լուաց, առաւօտուն հաղար աղաչանքներով հազիւ թէ բժիշկ մի բերել տուինք որ զիս դարմանէ, անգամ մի եկաւ, միւս անգամ չտեսայ, այսպէս անօթի ծարաւ երկու օր՝ երկու գիշեր այս սենեակիս մէջ մահուան դուռը հիւանդ չորսդին պահապաններէն պաշարուած այնպէս մնացի, դարձեալ կենդանի, փառք ողորմութեան Վարդապետին: Այս հանդէսն սկսաւ հինգ շաբթի օրը ժամը տասին եւ վերջացաւ գիշեր ժամ երկու, զայս եւս չմոռնանք յիշել որ ամեն բան կատարելէն վերջը Վրապետէն գիր մի գրել տուին Շուհինին, և բռնի քաշելով հրելով ըստորադրել և կնքել տուին, որ բոլոր յանցաւորը ես ես, և այս գիրը առաւօտ Վառաւարութեան տարին ցոյց տուին, երկու օրէն վերջը հիւանդութիւնս աւելի ծանրանալով մինչեւ ոտքի վրայ անգամ չկրնայով կանգնիլ, առաւօտէն մինչ ՚ի կէս օր լացեր աղաչեր պաղատեր եմ, որ դռնէ կառք մի բերեն դուրս ելլամ զիս դարմանելու, կէս օրէն թագաւորը

եկաւ և ինչ տողնադներու մէջ ըրար
տեսաւ սկաւ գործեալ սպառն սլիբ
ներ ընել որ եթէ դուրս ելլաւ ազգին
մէջ այս եղած բաները խօսիս, գիտ
ցած եղիւ որ ձեր Վանքին, Պատրի
արքին, և միաբանութեան պատիւը ոչ
ինչ ըլլալէն վերջը և ձեր ինչ ըլլալն
ալ դուք գացէք դուշակեցէք, և վեր
ջը ինչ վնասներու պիտի հանդիպի
այն ալ դուք գիտէք, և այլ այսպիսի
սպառնալից խօսքեր ընելով եպիս
կոպոսը եւ նստողները վկայ կը կո
չէր. բանտէն ելլալով Աղբէան Յա
կովը ազգայի տունը գիտցի և այժմ
բժիշկ կը նայի, այս պատահած դէպ
քերը գրի տունելով այսօր տեղւոյս
Սահաֆրդին պիտի խրկեմ տեղեկա
յնելու համար, և գրոյս մէջ նշանա
կեր եմ որ ձեզի և Պօլիս այս եղելու
թիւնը լուր պիտի տամ: Աստի Սրբ
բազան հայր ոչ տանելու և ոչ համ
բերելու ուժ կամ կարողութիւն մը
նաց: ուր պիտի հասկցնենէ շուտ
ընէ. այսուհետեւ ոչ ես և ոչ ու
րիշ մի այս տեղ կենալու կարող չէ,
ցարդ սենեակս կիքում է, քանի որ
այս մարդիկներն այսպէս կը տեսնան
որ ինձ համար և ոչ մէկ կողմէն օգ
նութիւն մի կայ, ամեն ուղածնին
կ'ընեն, և ասկից աւելի ինչ կրնայ
ըլլալ. գրեցէք Ազգին Չեր պատիւը
պահանջելէն վերջ և մեր դատն ալ
այն տեղ աւանտի. այս օրերս Աֆէն
տինան Պօլիս պիտի երթայ վարչու
թիւնը կրնայ այս եղելութիւնը հաս
կըցնել. ինձ համար եկած հեռագիր
կամ նամակ փոստայէն կը բռնեն,
ահա այսքանս հաղիւ կարողացայ գրի
առնել մնացածը դուք կարող էք մտա
ծել. յաւել քան զայս մնամ Չեր
Իարձր Սրբազնութեան:

1870 Յուլիս 22

Մէլիքապետի:

Աստուածատու

Վարդապետ

Յակոբեան Թագաւորի նամակին
օրինակը:

Աճ. Յուլիս 19/1 Յուլիս 1870

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԵՐ

Ի սոսիս Երանայէ՛

Անուշտ ցարդ լած է Չեր Սրբ
բազնութիւնը Աղբէանեան Տիկին
Փարիս հանրմին առ Երասմոս փոխե
լը, որ ասկից քանիմը օր յառաջ տե
ղի ունեցաւ: Հանդուցեալը իւր
ողջութեան կտակ մի ըրած ըլլալով
ժամանակին Աղբ. Ժողովոյ անդամոց և
Առաջնորդին (1) կնքով վաւերացեալ
Աղբ. Առաջնորդարանն ի պահեստի
թողած էր (2):

Իստ առկորութեան յիշեալին մեռ
նելէն քանի մը օր ետքը, տեղւոյս Սրբ
բազան Առաջնորդը (3) ընկերութիւն
Աղբ. Ժողովոյ անդամոց և բոլոր ժա
ռանգորդաց, հանդուցելոյն տունը
գումարուելով յիշեալ կտակը կար
դացուեցաւ: Իայց երբ հանդուցեա
լին արկղը բացուեցաւ, հոն գտնու
ւեցաւ երկրորդ կտակ մը (4) ևս, վա

(1) Եզրիտոս վեց տարին տեւել է թերեւս
որ առաջնորդ չունի, այս հրկտակը կնքող առաջնորդ
դը որն է: Ատակողին կնքն ուր է գնացեր, որ ա
ռաջնորդի կնքովը միայն կը մնայ:

(2) Կտակ մը ինչու կտակողին քով չմնար և կը
տակաւատարներու ձեռքէն կ'ըլլէ դուրս բոլոր աշ
խարհի գրութեանն հակառակ:

(3) Այդ որ Առաջնորդն է ձեր, որոյ առաջ
նորդութիւնը ոչ Տերութիւնը գիտէ և ոչ Աղբ.
վարչութիւնը:

(4) Այս ինչ տեսակ երկրորդ կտակ է, որ հան
դուցեալ կտակողին կնքն ու ստորագրութիւնն
ունի: Այս կտակը, որ վաւերականութեան ա
մենահաստատ փաստն ու պիտանի պարագայն ունի,
ինչ պատճառաւ երկրորդ կտակ կ'անուանուի:
Առաջնորդ չեղած ժամանակ Առաջնորդի կնք
չունենալուն համար արդեօք: